

روزشمار جنگ

یکشنبه

۲ خرداد ۱۳۶۱

۲۹ رجب ۱۴۰۲

۲۳ مه ۱۹۸۲

۳۸۷

در ادامه مرحله چهارم عملیات بیت المقدس، امروز رزمندگان ایران به پیشروی خود در منطقه شمال غربی خرمشهر ادامه داده و با رسیدن به جاده خرمشهر - شلمچه و سپس اروندرود، خرمشهر را محاصره کردند و آماده ورود به این شهر و پاک‌سازی آن از وجود اشغالگران عراقی شدند. از نخستین دقایق بامداد امروز، یگان‌های قرارگاه‌های فتح، فجر و نصر که از شب گذشته در محور شمال غربی خرمشهر و در حدفاصل جاده اهواز - خرمشهر و دژ مرزی وارد عمل شده بودند، به پیشروی خود به طرف جنوب ادامه دادند. در پشتیبانی از این عملیات نیز یگان‌های قرارگاه قدس در دو محور پاسگاه شهابی و کوشک به سمت مواضع نیروهای عراقی پیش رفتند. در محور قرارگاه فتح (حدفاصل جاده اهواز - خرمشهر و نهر عرایض)، تیپ ۸ نجف اشرف در غرب جاده و تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) در شرق نهر عرایض، هماهنگ با هم و با تانک‌های چراغ روشن به طرف دروازه غربی خرمشهر پیشروی می‌کردند.^(۱) در ساعت ۰۰:۴۵ پست شنود قرارگاه مرکزی کربلا اعلام کرد فرماندهی دشمن به نیروهای خود، که در مقابل حمله رزمندگان ایران با ترک خاکریزهای دفاعی شان در حال فرار هستند، دستور داده مقاومت کنند تا نیروهای کمکی به یاری آنها بیایند. حدود ساعت ۰۱:۰۰ غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح نیز آخرین وضعیت این دو یگان سپاه را چنین تشریح کرد: «سه کیلومتر خط اول مقدم دشمن توسط حسین خرازی [تیپ امام حسین^(ع)] و احمد کاظمی [تیپ نجف اشرف] شکسته شده و توی عمق رفتند.»^(۲)

در حالی که نیروهای عراقی به ترک مواضع دفاعی خود مجبور شده و ضمن درخواست کمک به طرف خرمشهر در حال فرار بودند، در ساعت ۰۲:۵۶ اعلام شد تیپ امام حسین^(ع) به جاده خرمشهر - شلمچه رسیده است و تیپ نجف هنوز به این جاده نرسیده و داخل نخلستان با دشمن درگیر است. تیپ امام حسین^(ع) که مأموریت داشت در شرق نهر عرایض از جاده عبور کرده و پس از رسیدن به اروندرود به طرف غرب (پشت نهر فیلیه و در حدفاصل جاده و رودخانه) پدافند کند، در ساعت ۰۸:۱۵ اعلام کرد

به هدف خود رسیده و با تصرف جاده شنی (مرزی) کنار اروندرود از ادامه فرار نیروهای عراقی به طرف پل روی نهر خین جلوگیری کرده است.^(۳) تیپ نجف هم که باید در شمال جاده خرمشهر - شلمچه به طرف شرق (خرمشهر) پدافند می‌کرد، هنوز به هدف خود نرسیده و با دشمن درگیر بود. در این هنگام، نیروهایی از دشمن که حدود ۲ گردان پیاده برآورد شده است، با هجوم به نیروهای تیپ نجف در سمت راست صد دستگاه (شمال خرمشهر) خاکریز از دست داده خود را مجدداً اشغال کردند.^(۴) در نتیجه، درگیری میان طرفین ادامه یافت تا اینکه در ساعت ۱۱:۱۵ تیپ نجف با انهدام این دو گردان عراقی بار دیگر خاکریز دفاعی آنها را تصرف کرد^(۵) و علاوه بر ورود به پادگان دژ تا پاسگاه پلیس راه و پس از آن تا چهارراه کشتارگاه (شمال ایستگاه راه آهن خرمشهر) و گمرک پیش رفت و با نیروهای اشغالگر عراقی در حاشیه غربی شهر درگیر شد.^(۶)

ساعت ۱۴:۰۴ اعلام شد عراقی‌ها در دروازه غربی خرمشهر (ابتدای جاده اهواز) همچنان مقاومت می‌کنند و تیپ ۴۸ پیاده و یک گردان نیروی مخصوص برای تقویت آنها به این نقطه اعزام شده‌اند.^(۷) حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، در گزارش به فرماندهی این قرارگاه، آخرین وضعیت دشمن را چنین تشریح کرد: «تیپ‌های ۲۸۳، ۵۰۱ و ۴۸ پیاده لشکر ۱۱ [ارتش عراق] بعد از عملیات صبح همه فرار می‌کنند و به داخل شهر خرمشهر می‌آیند. تعدادی از اینها به داخل ساختمان‌های بلند کنار رودخانه می‌روند. البته عده‌ای هم توی شهر پراکنده می‌شوند. تعداد آنها حدود ۵ تا ۶ هزار نفر است... اینها شدیداً ترسیده‌اند و آخرین باری که به آنها غذا رسیده دیروز ساعت ۵ بعد از ظهر بوده که بعد از آن غذای چندانی به آنها نرسیده است. در واقع آنها الان آب، غذا و مهمات ندارند و خیلی هم وحشت کرده‌اند که تنومه به وسیله ما تصرف شده و هیچ راه فراری ندارند و به طور کامل محاصره شده‌اند. یک تعداد از آنها از طریق آب [اروندرود] فرار کرده و به آن طرف رفته‌اند. ساعت ۲ بعد از ظهر امروز، سرگردی که داخل شهر بود به وسیله بی سیم با فرمانده خود تماس گرفت. به او دستور داده شد که باید مقاومت کنی تا نیروهای کمکی برسند و جاده شلمچه را باز کنند و شما هم بتوانید از محاصره نجات پیدا کنید. امروز بعد از ظهر هم رادیو عراق برنامه‌اش را قطع کرده و اطلاعیه‌ای به زبان عربی و فارسی صادر کرده است. در این اطلاعیه گفته که نیروهای ایرانی خرمشهر را محاصره کرده‌اند و نیروهای المنصور، که همان تیپ ۱۰ زرهی است، در راه هستند که بروند این محاصره را بشکنند و آنها را نجات بدهند. بعد، برای کسانی که در داخل شهر هستند پیام فرستاده و گفته که شما ۳۴ روز برای گرفتن خرمشهر زحمت کشیدید و شهید و زخمی دادید، حالا طوری نباشد که یک‌روزه خرمشهر را از چنگتان دریاورند. خلاصه از این طریق آنها را ترغیب کرده‌اند که مقاومت کنند و این پیام را هم داده که تیپ ۱۰ در راه است و شما مقاومت کنید تا بیاید شما را نجات دهد. پس از آن ما گفتیم چه کار کنیم که این ۵، ۶ هزار نفر که در شهر هستند پناهنده شوند؛ گفتیم هیچ راهی ندارد مگر اینکه به وسیله بلندگو اعلام کنیم که شهر کاملاً محاصره شده و اگر شما در اینجا بمانید از گرسنگی و تشنگی می‌میرید و اگر بیاید خودتان را تسلیم کنید، در پناه اسلام هستید و هیچ مسئله‌ای برای شما پیش نمی‌آید. بنابراین می‌توان آنها را به این وسیله تسلیم کرد».^(۸)

به این ترتیب، قرارگاه فتح که موفق شده بود در شرق جاده اهواز - خرمشهر به طرف جنوب پیش رفته و با دستیابی به جاده خرمشهر - شلمچه و سپس پیشروی تا اروندرود، ارتباط زمینی اشغالگران خرمشهر را در حدفاصل شهر تا نهر فیلیه مسدود کند، در ادامه و با استقرار در محدوده پادگان دژ و پاسگاه پلیس راه تا بخش غربی گمرک، محاصره خرمشهر را به طور کامل برقرار کرد و تا پایان امروز، ضمن درگیری با دشمن در حاشیه شهر، که همچنان مقاومت می کند، آماده شد تا بنا به دستور، عملیات خود را برای ورود به شهر و پاک سازی آن از وجود دشمن ادامه دهد.

در محور قرارگاه فجر (محدوده سه کیلومتری غرب نهر عریض)، که تیپ ۳۳ المهدی (عج) سپاه و ۲ تیپ ادغامی ۳۴ امام سجاد (ع) سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۷۷ ارتش از مواضع دفاعی ارتش عراق در شمال سیل بند عریض عبور کرده بودند، در ساعت ۰۰:۰۴ بامداد به نهر عریض رسیده و سپس به طرف جاده خرمشهر - شلمچه ادامه مسیر دادند. تیپ المهدی (عج) که در حاشیه غربی نهر پیش رفته و در شکستن خاکریزهای پدافندی دشمن موفق بود، در ساعت ۰۴:۱۴ اعلام کرد که به جاده خرمشهر - شلمچه رسیده و بر پل نو (واقع در پنج کیلومتری غرب خرمشهر) مسلط شده است. دقایقی بعد، دو یگان دیگر قرارگاه فجر که در جناح راست تیپ المهدی (عج) حرکت می کردند، نیز به جاده خرمشهر - شلمچه رسیدند و تکبیرگویان به تانک های عراقی که از روی این جاده به طرف غرب در حال فرار بودند، هجوم برده و تعدادی از آنها را به آتش کشیدند. در این هنگام، گروهی از نیروهای پیاده عراقی (۲۵۰ تا ۳۰۰ نفر) نیز که در فاصله ۵۰۰ متری سمت راست پل نو حضور داشته و دچار وحشت و سرگردانی شده بودند، با شنیدن ندای الله اکبر ایرانی ها در ساعت ۰۴:۳۳ خود را تسلیم کردند.^(۹)

در ادامه عملیات و در حالی که تیپ المهدی (عج) در امتداد نهر عریض به سمت اروندرود پیش می رفت، تیپ امام سجاد (ع) نیز در جناح راست او می کوشید پس از رسیدن به اروندرود و نهر خین ضمن پدافند در حاشیه قسمت شرقی این نهر، با جناح چپ نیروهای قرارگاه نصر الحاق کند. بر همین اساس، در ساعت ۰۸:۳۰ اعلام شد یک گردان از تیپ امام سجاد (ع) در شهرک ولی عصر (عج) (واقع در جنوب غربی پل نو) با دشمن درگیر است و بقیه نیروهای این تیپ تا کناره اروندرود و نهر خین پیش رفته اند. در این هنگام، مجید بقایی فرمانده سپاهی قرارگاه فجر، به محمد نبی رودکی فرمانده تیپ امام سجاد (ع)، دستور داد بقیه نیروهایش را تا آنجا که می تواند به سمت جاده و تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) ببرد و سعی کند در نقاط شرقی تری با احمد متوسلیان الحاق کند.^(۱۰) در این حال، نیروهای عراقی که نتوانسته بودند خود را از مهلکه نجات دهند، به صورت گروهی یا انفرادی تسلیم می شدند.

حدود ساعت ۱۲:۰۰، پس از اینکه مجید بقایی در گزارش خود به فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا اعلام کرد تیپ امام سجاد (ع) در کنار اروند و نهر خین و تیپ المهدی (عج) در اطراف پل نو و نهر عریض حضور دارند، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، که از پراکندگی نیروهای قرارگاه فجر در منطقه ناراضی بود، به وی گفت: «آقا این طور نمی شود؛ این طور پراکندگی است. اینها را

لااقل در یک امتدادی سروسامان بدهند و در همان محل یک مقدار استراحت کنند، غذا بخورند، آب بخورند و برای [ادامه عملیات] امشب آماده بشوند.^(۱۱) به این ترتیب، مقرر شد قرارگاه فجر که از محور غرب نهر عریض تا اروندرود و نهر خین پیشروی کرده بود، آماده شود تا بنا به دستور فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا در ادامه عملیات آزادسازی خرمشهر شرکت کند.

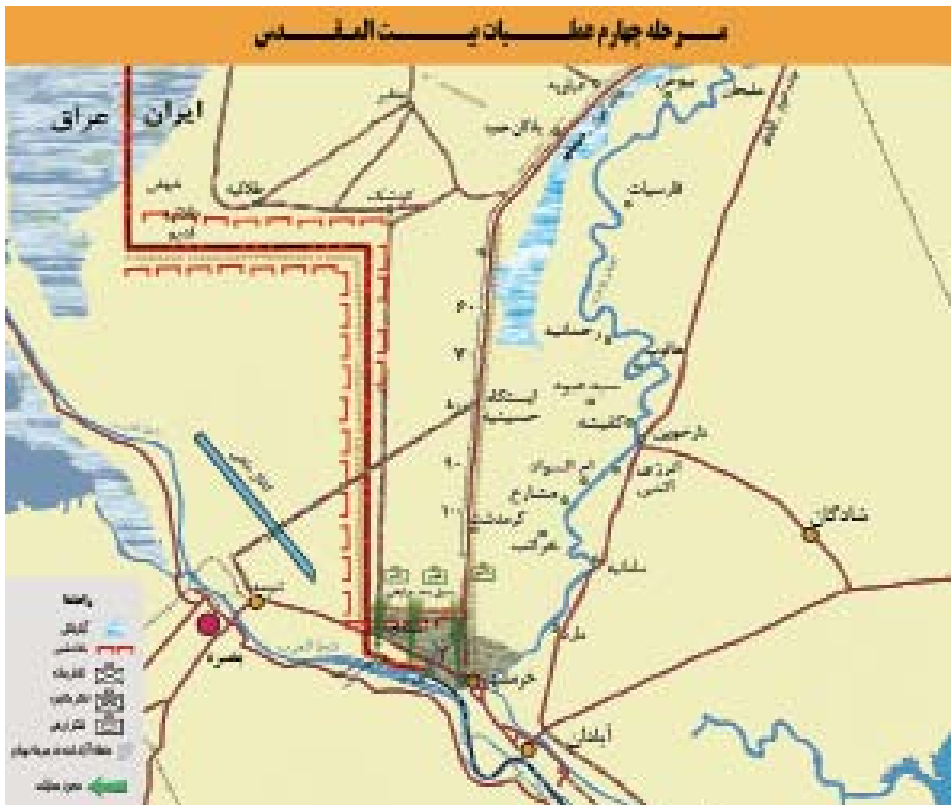
در محور قرارگاه نصر (شرق نوار مرزی شلمچه)، نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) که در پایان روز گذشته با متلاشی کردن یک گردان تانک عراق به جاده شلمچه - خرمشهر رسیده و منتظر بود تا پس از پوشش منطقه شمال جاده از سوی نصر ۳ (تیپ ۷ ولی عصر (عج) سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) با اطمینان خاطر بیشتری به طرف نهر خین ادامه مسیر دهد، تأخیر نصر ۳ در رسیدن به جاده، که ناشی از برخورد او با میدان مین و سپس درگیری با دشمن در شمال جاده بود، موجب شد نصر ۲ نتواند مأموریت خود در جنوب جاده را که رسیدن به نهر خین و تصرف پل ارتباطی دشمن* و سپس پدافند به دو سمت جنوب و غرب بود، اجرا کند. در ساعت ۰۰:۲۰ با اعلام خبر پست شنود قرارگاه مرکزی کربلا مبنی بر آرایش یک گردان تانک تیپ ۱۰ مستقل زرهی در غرب شلمچه برای پانک قرارگاه نصر^(۱۲)، محسن رضایی فرمانده کل سپاه به سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، پیشنهاد کرد که توپخانه ارتش در شرق شلمچه و روی جاده شلمچه - خرمشهر اجرای آتش کند. وی به حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر هم گفت: «شمال همان جایی که تیپ ۱۰ دارد آماده می شود را من به [صیاد] شیرازی گفتم [که توپخانه اجرای آتش کند] و او گفت دارند می زنند. من گفتم این جوری فایده ندارد و باید یک توده آتش روی آنجا بریزند. پس، با توجه به اینکه رئوفی نژاد [تیپ ۷ ولی عصر (عج) از نصر ۳] هم دارند کند پیش می روند، مختصات محل آن را دقیقاً پیدا کن و به [صیاد] شیرازی بده و بگو که همین الان آتش آنجا را یک مقدار شدیدتر کند.»^(۱۳)

درحالی که نصر ۲ زیر آتش شدید دشمن بیش از سه ساعت منتظر بود تا نصر ۳ ضمن رسیدن به جاده شلمچه - خرمشهر پوشش کامل منطقه شمال جاده تا دژ مرزی را برقرار سازد، فرماندهی عملیات که تأخیر بیش از این در ادامه عملیات نصر ۲ را جایز نمی دانست، دستور داد این واحد نظامی، پیشروی خود در جنوب جاده را آغاز کند.^(۱۴) در پی این دستور، نصر ۲ در ساعت ۰۳:۱۵ خبر داد دو گردان خود را از جاده به طرف جنوب فرستاده است. هم زمان با پیشروی نیروهای نصر ۲ به طرف نهر خین، نیروهای عراقی دائماً درخواست کمک می کردند و به سمت غرب شلمچه یا پل نهر خین می گریختند.^(۱۵) اگرچه در ساعت ۰۵:۰۵، اعلام شد که دو گروهان از نصر ۳ به جاده رسیده اند، اما نصر ۲ که از جناحین خود تأمین نداشت، ضمن گسترش به سمت چپ و راست، که بعضاً همراه

* این پل شناور که به پل صدام معروف بود از چهار قطعه به طول ۳۰۰ متر تشکیل شده و ارتباط زمینی شلمچه را از نهر خین، جزیره بوارین و اروندرود تا خاک عراق برقرار می کرد.

با درگیری با دشمن بود، درحال پیمودن مسافت چهار کیلومتری جاده تا نهر خین بود. هنگامی که نیروهای این قرارگاه به حدود یک کیلومتری نهر خین و پل شناور آن رسیدند، هوا روشن شده بود و در نتیجه اجرای مانور آنها با اختلال مواجه شد. علاوه بر این، اجرای آتش از سوی حدود ۲۵ تانک عراقی که در شمال پل موضع گرفته بودند، از ادامه پیشروی نیروهای نصر ۲ شد جلوگیری می کرد. در این هنگام، ارتش عراق ضمن مقاومت در مقابل پل، هم جاده شلمچه - خرمشهر را زیر آتش شدید توپخانه قرار داده و هم هرازگاهی با هواپیما مناطق حضور رزمندگان ایران را بمباران می کرد.^(۱۶)

در این میان، نصر ۳ نیز که با رسیدن به جاده با نیروهای عراقی درگیر شده بود، توانست بخشی از نیروهایش را به همراه تیپ ۵۵ هوابرد ارتش به سمت دژ مرزی اعزام کند و با استقرار در پشت دژ به پاکسازی منطقه بپردازد. در این باره، محسن رضایی خطاب به حسن باقری گفت: «تیپ هوابرد تعداد زیادی [تفنگ] ۱۰۶ دارد. الان از طریق سرهنگ [صیاد] شیرازی و برادرهای دیگر به آن فشار بیاورید که این ۱۰۶ ها را بیاورند و تا خاکریز دشمن ردیف کنند؛ یعنی از همان جایی که بودند تا این خاکریز دراز شوند و یک توده آتش در آن روبه رو درست کنند که هیچ تانکی نتواند از آن طرف دژ به سر جاده برسد.»^(۱۷)

اگرچه منطقه شمال جاده شلمچه تا دژ مرزی در کنترل نصر ۳ قرار گرفت، اما در جنوب جاده، به‌ویژه در شمال پل نهر خین، نصر ۲ به‌شدت با عراقی‌ها درگیر بود. حمید معینان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، در گزارشی به فرماندهی این قرارگاه ضمن اشاره به آرایش هلالی شکل نیروهای عراقی در شمال پل خین اظهار داشت: «فشار ما در آنجا روی آنها خیلی زیاد است؛ تا جایی که دشمن مجبور شد عقب‌نشینی کند. ولی فرماندهان آنها تهدید کرده‌اند که هرکس عقب‌نشینی کند، اعدامش می‌کنند و گفتند به‌هرصورت ممکن باید آنجا مقاومت کنید.» معینان ادامه داد: «تردد خودرو و تانک روی پل خیلی زیاد است که باید آتش توپخانه روی پل اجرا شود.»^(۱۸)

ارتش عراق که با مشاهده هجوم نصر ۲ به‌سمت پل خین تصور می‌کرد هدف قوای ایران عبور از این پل و نفوذ به داخل خاک عراق است، با بمباران هوایی و اجرای آتش توپخانه از سمت غرب شلمچه سعی کرد از دستیابی این نیروها به پل جلوگیری به عمل آورد. حمید معینان در گزارشی دیگر به فرماندهی قرارگاه کربلا پس از اشاره به تلاش ارتش عراق برای انتقال واحدهایی از لشکرهای ۵ مکانیزه و ۶ زرهی خود از مناطق مقابل طلائی و کوشک به‌سمت شلمچه و تقویت و تحکیم مواضع پدافندی‌اش در این منطقه، اظهار داشت: «دشمن می‌ترسد که نیروهای ما به این پل برسند و از روی پل به جنوب بصره بروند و از قسمت شلمچه به شرق بصره بروند.»

باتوجه به این گزارش و سایر گزارش‌هایی که از تلاش ارتش عراق برای تقویت مواضع خود در غرب شلمچه حکایت داشت، فرماندهی قرارگاه کربلا دستور داد این منطقه سریعاً زیر آتش شدید توپخانه قرار گیرد.^(۱۹) این فرماندهی همچنین از پست شنود خود خواست تا در شبکه ارتباطی دشمن قرار گرفته و به زبان عربی از نیروهای دشمن بخواهد تسلیم شوند. پست شنود هم اعلام کرد که «ما تا حالا موفق شدیم ۲ گردان را برای تسلیم شدن هدایت کنیم.»^(۲۰)

عراقی‌ها که در منطقه شمال پل خین متحمل تلفات بسیار شده بودند،* ضمن ادامه مقاومت خود در این منطقه، به سازماندهی دفاعی سایر قوای خود در غرب نوار مرزی شلمچه تا جاده حسینیه (پاسگاه کیلومتر ۲۵) مشغول بودند.^(۲۱) آنها همچنین سعی داشتند با پوشش هوایی و اجرای آتش توپخانه روی نیروهای ایران جاده خرمشهر - شلمچه را به‌تصرف درآورند و منطقه جنوب این جاده تا نهر خین و اروندرود را به‌طور کامل تصرف کرده و به این وسیله از بسته‌شدن راه ارتباط زمینی عراقی‌های حاضر در خرمشهر جلوگیری کنند.^(۲۲)

بر همین اساس و از آنجا که مقاومت شدید عراقی‌ها در شمال پل خین مانعی در برابر دستیابی رزمندگان ایران به این پل بود و نیز تمرکز و تجمع بسیاری از یگان‌های عراقی در غرب نوار مرزی پانک آنها را برای تسلط مجدد بر جاده شلمچه - خرمشهر محتمل کرده بود، فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا تحکیم مواضع پدافندی نیروهای قرارگاه نصر در دژ مرزی شلمچه را در اولویت مأموریت این قرارگاه اعلام کرد و از این قرارگاه خواست تا با احداث خاکریز شمالی - جنوبی به تثبیت مواضع

* احمد متوسلیان فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله (ص) سپاه در گزارش خود به فرماندهی قرارگاه کربلا، تعداد تلفات نیروهای عراقی در این منطقه را ۱۷۰۰ تا ۱۸۰۰ نفر اعلام کرد. [سند شماره ۲۹۲۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ:

عملیات بیت‌المقدس (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲، نوار شماره ۵۰۵۳)، عبدالله درویشی، ص ۸]

تصرف شده خود بپردازد.^(۲۳) این فرماندهی همچنین پس از دریافت خبر تلاش نیروهای عراقی برای فرار از طریق اروندرود در ساعت ۱۵:۰۳،^(۲۴) از واحد توپخانه نیز خواست تا علاوه بر اجرای آتش روی منطقه تجمع دشمن در غرب شلمچه، نقاط مختلف اروندرود را برای نیروهای عراقی ناامن کند.^(۲۵) به این ترتیب، قرارگاه نصر نیز اگرچه در عملیات امروز خود در تصرف پل نهر خین ناکام ماند، اما موفق شد ضمن دستیابی به سایر اهداف خود، خط پدافندی‌اش را از دژ مرزی شلمچه تا سمت چپ نهر خین برقرار کند و بر منطقه شلمچه بجز قسمتی از شمال نهر خین مسلط شود. در محور قرارگاه قدس (پاسگاه شهابی و کوشک)، قدس ۱ (تیپ ۳۷ نور سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ ارتش) در محور پاسگاه شهابی و قدس ۴ (تیپ ۴۱ ثارالله^(۲) سپاه و تیپ ۵۸ ذوالفقار ارتش) در محور کوشک همچنان در حال پیشروی بودند. در ساعت ۰۱:۰۵ اعلام شد قدس ۴ با نیروهای عراقی در محور کوشک درگیر شده است و عراقی‌ها با از دست دادن ۳۵ تانک و حدود یک گردان نیروی پیاده و یک انبار مهمات و ۳ اسیر، ۸ کیلومتر عقب‌نشینی کرده و در نزدیکی نوار مرزی موضع گرفته‌اند. قدس ۱ هم که مسیر خود را به اشتباه رفته بود، هنوز با دشمن مواجه نشده و به هدف مورد نظر نرسیده بود.^(۲۶) از آنجا که قدس ۴ به علت نداشتن مواضع مناسب و باز بودن جناحین خود در موقعیت آسیب‌پذیری قرار داشت، ساعت ۰۳:۳۰ بامداد و بنا به دستور، به مواضع اولیه خود مراجعت کرد.^(۲۷) گزارش‌های رسیده نیز نشان می‌داد که ارتش عراق با مشاهده عملیات رزمندگان قرارگاه نصر در محور شلمچه و نگرانی از احتمال پیشروی آنها به سوی بصره، تعدادی از یگان‌های خود در مناطق طلائی و کوشک را به سمت شلمچه روانه و بقیه یگان‌ها را در این مناطق به پشت دژ و نوار مرزی منتقل کرده است. بر همین اساس و در آخرین ساعات امروز، قدس‌های ۱ و ۴ بنا به دستور بار دیگر در مناطق محوله پیشروی کردند. قدس ۱ بدون برخورد با دشمن شش کیلومتر جلو آمده در خاکریز اول دشمن در یک‌ونیم کیلومتری جنوب پاسگاه شهابی موضع گرفت. قدس ۴ نیز با تصرف پاسگاه کوشک در خط دژ مرزی مستقر شد.^(۲۸)

به این ترتیب، در نتیجه عملیات امروز رزمندگان ایران، که بسیار موفقیت‌آمیز بود، قرارگاه‌های فتح، فجر و نصر توانستند منطقه غرب خرمشهر بجز بخشی کوچک از شمال نهر خین را آزاد کرده و با بستن همه راه‌های ارتباط زمینی دشمن، اشغالگران خرمشهر را در محاصره قرار دهند. قرارگاه قدس نیز در محور کوشک به دژ مرزی رسید و در محور پاسگاه شهابی (شمال طلائی قدیم) با وجود پیشروی نتوانست به نوار مرزی دست یابد.^(۲۹)

در مقابل، ارتش عراق نیز اگرچه در جریان این مرحله از عملیات بیت‌المقدس تعدادی از نیروهایش کشته یا زخمی شدند و تعدادی نیز به اسارت تن داده* یا فرار کردند، اما بخشی از قوای آن همچنان در داخل خرمشهر حضور داشتند و بخشی دیگر نیز در غرب نوار مرزی شلمچه در سرپل نهر خین موضع گرفته بودند. تعدادی از یگان‌های عراقی نیز از مناطق مقابل

* براساس اطلاعیه شماره ۲۵ قرارگاه مرکزی کربلا، در اولین ساعات عملیات، ۱۲۶۴ اسیر به پشت جبهه منتقل شده‌اند.

طلائیه و کوشک به منطقه غرب شلمچه اعزام شده تا ضمن جلوگیری از هرگونه نفوذ قوای ایران به داخل خاک عراق در پاتک احتمالی در این منطقه شرکت کنند.^(۳۰)

فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا با رضایت از نتیجه عملیات امروز ضمن بررسی آخرین وضعیت قرارگاه‌های عملیاتی مقرر کرد که در ادامه عملیات، سه قرارگاه نصر و فجر و فتح ضمن تحکیم مواضع پدافندی در امتداد خط دژ مرزی شلمچه، تصرف سرپل دشمن در شمال نهر خین و دفع پاتک‌های احتمالی نیروهای عراقی، با ورود به خرمشهر، این شهر را از وجود اشغالگران پاک‌سازی کنند و قرارگاه قدس نیز عملیات خود را برای انهدام نیروهای دشمن و اشغال مواضع پدافندی در امتداد نوار مرزی کوشک و طلائیه ادامه دهد. همچنین، دستور داده شد که سه پل شناور از مجموع پنج پل شناور موجود در رودخانه کارون که در مرحله اول عملیات بیت‌المقدس نصب شده بود، سریعاً جمع‌آوری و در شرق خرمشهر (مناطق حفار، مارد و کارخانه شیر پاستوریزه) برای ورود رزمندگان از این محور نصب شوند.^(۳۱)

۳۸۸

اخبار عملیات رزمندگان ایران در جلسه رؤسای سه قوه مجریه، مقننه و قضائیه بررسی شد و نمایندگان مجلس شورای اسلامی نیز در بیانیه‌ای از رزمندگان تقدیر کردند.

حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، در یادداشت امروز خود آورده است: «اول وقت از جبهه اطلاع گرفتم. گزارش دادند که عملیات را دیشب آغاز و جاده خرمشهر و شلمچه را تصرف کرده‌ایم و به طرف پل ام‌الرصاص پیش می‌رویم. ساعت ۷ به جلسه علنی مجلس رفتم. خبر عملیات پس گرفتن خرمشهر در فضای مجلس پیچیده بود و همه خوشحال بودند. هنگام تنفس با جبهه تماس گرفتم. معلوم شد که خرمشهر کاملاً محاصره شده و دشمن در حال تسلیم شدن است. پس از تنفس، این پیروزی را در شروع جلسه تبریک گفتم و از رزمندگان تقدیر کردم. تا شب به طور مرتب خبر از کثرت اسرا می‌رسد و هم از قلت شهدای ما.* دشمن هم کشته و زخمی زیادی داشته و هم غنیمت فراوان به جا گذاشته است. ... شب، جلسه مشورتی رؤسای سه قوه در دفتر آقای [آیت‌الله] خامنه‌ای برگزار شد. سرهنگ معین پور فرمانده نیروی هوایی، استعفا داده بود که قرار شد آن را نپذیریم. درباره وضع جبهه و آینده جنگ هم بحث کردیم. شام را همان‌جا خوردیم و برای خواب به مجلس رفتم. آخرین خبر را از جبهه گرفتم. معلوم شد که خرمشهر کاملاً محاصره شده، هزاران نفر از دشمن در جریان کار کشته یا اسیر شده‌اند، ولی عراقی‌ها اخبار دروغ** پخش می‌کنند.»^(۳۲)

* اولین آماري که از تعداد شهیدان عملیات امروز ثبت شده است، توسط راوی قرارگاه مرکزی کربلا می‌باشد که وی در یادداشت خود فقط تعداد شهیدان قرارگاه فتح (۱۶۰ نفر) و قرارگاه نصر (۲۲۸ نفر) را آورده است. [سند شماره ۵/۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا، عبدالله درویشی، از ۱۳۶۱/۳/۴ تا ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۴]

** ارتش عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۷۲۰ خود که امروز صادر شد با اذعان به عملیات رزمندگان ایران در منطقه شمال غربی خرمشهر مدعی شده است که آنها را با وارد آوردن ضربات سنگین نابود کرده است. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۵، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۱، به نقل از رادیو صوت‌الجماهير، ۱۳۶۱/۳/۲]

در پایان جلسه علنی امروز مجلس شورای اسلامی نیز بیانیه‌ای با امضای بیش از ۱۶۰ نفر از نمایندگان مجلس در تقدیر از رزمندگان مدافع انقلاب اسلامی قرائت شد.^(۳۳)

۳۸۹

با اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس و محاصره‌شدن اشغالگران عراقی در خرمشهر، امروز علاوه بر اینکه ارتش کویت به حالت آماده‌باش درآمده است، اعلام شد جنگنده‌های رژیم صهیونیستی مدتی است به‌طور منظم در فضای عربستان سعودی به گشت‌زنی می‌پردازند. بنا بر اعلام قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، امروز ارتش کویت به حالت آماده‌باش درآمده و تمام وسایل نقلیه، تانک‌ها و نفربرهای این کشور سوخت‌گیری کرده و آماده فعالیت‌های جنگی شده‌اند.^(۳۴)

در همین حال، مجله لبنانی *الکفاح العربی* در شماره امروز خود فاش کرد که جنگنده‌های رژیم صهیونیستی نزدیک به یک ماه است به‌طور منظم بر فراز عربستان سعودی پرواز می‌کنند. به نوشته این مجله، مقامات پادشاهی سعودی تاکنون هیچ‌گونه بیانیه‌ای در این باره منتشر نکرده‌اند. بنابراین، احتمالاً عملیات جنگنده‌های این رژیم زیر نظر امریکا و در نتیجه تحولات اخیر در جبهه خرمشهر می‌باشد.^(۳۵)

۳۹۰

اجرای چهارمین مرحله از عملیات بیت‌المقدس که از شب گذشته آغاز شده و همچنان ادامه دارد، بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های معتبر خبری دنیا داشته است؛ اما اغلب آنها فقط به نقل گزارش‌های نظامی ایران و عراق اکتفا و از ارزیابی این گزارش‌ها خودداری می‌کنند. خبرگزاری فرانسه در گزارشی که ساعت ۱۷:۲۰ از تهران مخابره کرده است، با اعلام اینکه ایران پس از حدود ده روز دفع ضدمحمله‌های عراق بار دیگر ابتکار عملیات در جبهه خوزستان را به دست گرفت، آورده است: «براساس اطلاعات منتشره تاکنون نیروهای ایرانی خرمشهر را از سوی شمال و شمال‌غربی مورد تهاجم قرار داده و با دستیابی به ساحل شط‌العرب [اروندروند]، حلقه محاصره این شهر را کامل‌تر کرده‌اند و ۳۵ هزار تن از نیروهای نظامی عراق را که در این شهر حضور دارند، به دام انداخته‌اند.»^(۳۶)

رادیو اسرائیل نیز در اخبار ساعت ۱۹ خود ابتدا گزارش‌های ایران مبنی بر رسیدن نیروهای نظامی این کشور به اروندرود، محاصره کامل خرمشهر و قطع ارتباط ارتش عراق با نیروهایش در داخل این شهر را نقل کرد و سپس افزود: «سرفرماندهی ارتش عراق با انتشار بیانیه‌ای این گزارش‌های ایران را تکذیب کرد و متقابلاً اعلام نمود که حمله ایرانی‌ها با شکست روبه‌رو شده و آنها با دادن تلفات سنگینی از حومه خرمشهر فاصله گرفته‌اند.»^(۳۷)

در همین حال، رادیو بی‌بی‌سی در گفتار ساعت ۱۹:۴۵ خود به انعکاس بیانیه‌های نظامی دو کشور پرداخت. این رادیو با بیان اینکه نبرد اخیر احتمالاً خونین‌ترین و شدیدترین درگیری است و سرنوشت

جنگ را تعیین خواهد کرد، گفت: «از بیانیه ارتش عراق چنین برمی آید که نیروهای ایران در غرب خرمشهر مستقرند و همین امر ادعاهای ارتش ایران مبنی بر آنکه شهر را به محاصره درآورده‌اند، تأیید می‌کند؛ اما تا خاتمه جنگ مدت مدیدی باقی مانده است. درعین حال، مقامات ایرانی ظاهراً اطمینان دارند که خرمشهر یا آنچه از آن باقی مانده است، به تصرف نیروهای ایران در خواهد آمد. از سوی دیگر، از دست دادن خرمشهر برای عراقی‌ها از نظر روانی ضایعه‌ای عظیم بوده و احتمالاً شکست نظامی شدیدی به شمار می‌آید. در صورت تصرف خرمشهر توسط نیروهای ایران، مانع اصلی در مقابل پیشروی احتمالی آنان به جنوب عراق از سر راه برداشته می‌شود و یا حداقل منطقه جنوب عراق و ذخایر نفتی آن در شعاع حمله توپخانه نیروهای ایران قرار خواهد گرفت.»^(۳۸)

رادیو امریکا هم ساعت ۲۰:۳۰ با اعلام اینکه جنگ بسیار شدیدی در اطراف خرمشهر - تنها شهر عمده ایران که هنوز در کنترل عراقی‌ها می‌باشد - درگرفته است، به نقل از بیانیه نظامی ایران گفت: «سربازان ایرانی خرمشهر را کاملاً محاصره کرده، به آبراه شط العرب [اروندرو] رسیده‌اند و کنترل کوشک را در یک صد کیلومتری شمال این شهر بار دیگر به دست آورده‌اند.» این رادیو سپس به نقل از بیانیه نظامی ارتش عراق افزود: «عراق ضمن اذعان به حمله تازه سربازان ایرانی، ادعا کرد که نیروهای آن کشور تهاجم ایرانیان را دفع کرده و جلوی ورود آنها را به خرمشهر گرفته‌اند.»^(۳۹)

۳۹۱

در ادامه عملیات پاک‌سازی روستاهای محور پیرانشهر - سردشت، که با شرکت نیروهای ارتشی، سپاهی و پیشمرگان مسلمان کرد آغاز شده است، تا قبل از ظهر امروز ۹ روستا پاک‌سازی و ۱۲ کیلومتر از جاده پیرانشهر - سردشت آزاد شد.

گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از ستاد خبری سپاه پاسداران ارومیه و فرمانداری پیرانشهر حاکی است در این عملیات موفقیت‌آمیز که همچنان ادامه دارد تاکنون روستاهای زیدان، سه گردگان، کل‌آباد، جیران، امین‌آباد، قلعه موت‌آباد، زیوه، کهنه‌لاهیجان و گزگزک از وجود عناصر ضدانقلاب پاک‌سازی شده است.^(۴۰) در این عملیات از افراد مسلح حزب دمکرات کردستان ۳۸ نفر کشته و حدود ۶۰ نفر زخمی شدند و ۲ قبضه تفنگ ۱۰۶ میلی‌متری آنان نیز منهدم شد.^(۴۱)

۳۹۲

با اجرای چند عملیات نیروهای امنیتی، شماری از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) کشته یا دستگیر شدند. همچنین، انفجار یک بمب صوتی در قم چند مجروح برجای گذاشت. امروز دادستانی انقلاب اسلامی مرکز اطلاعیه‌ای منتشر کرد که در آن آمده است: «هم‌زمان با پیروزی‌های درخشان رزمندگان در عملیات بیت‌المقدس و شکست‌های پی‌درپی مزدوران بعثی، برادران غیور و جان‌برکف گروه ضربت دادستانی انقلاب اسلامی مرکز و کمیته‌های انقلاب اسلامی موفق شدند در چند عملیات هماهنگ و ممتد داخلی، چندین لانه فساد و تیمی منافقین

این حامیان امریکا را به تسخیر خود درآوردند و ضربه مهلک دیگری بر پیکر نیمه‌جان این کوردلان وارد سازند. طی این عملیات‌ها، برادران ما موفق شدند حدود ۵۰ تن از اعضا و مسئولین مختلف تشکیلاتی این سازمان را طی درگیری‌های مسلحانه، معدوم یا دستگیر نمایند.»^(۴۳)

واحد اطلاعات سپاه پاسداران منطقه ۸ (اهواز) نیز امروز به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه پاسداران گزارش داد: «در پی بازجویی‌های متعدد از فرزانه هوشمندی‌زاده، همسر حسین آقایی از اعضای مهم منافقین در خوزستان، حدود ۷۰ نفر از منافقین در اهواز شناسایی و دستگیر شدند.»^(۴۴)

از سوی دیگر، روابط عمومی سپاه پاسداران قم اعلام کرد که ساعت ۱۳:۴۵ امروز، یک بمب صوتی در نمازخانه مسجد راه‌آهن قم منفجر شد. در این حادثه چند نفر زخمی شدند و شیشه‌های ساختمان راه‌آهن شکست.^(۴۴)

۳۹۳

رئیس‌جمهور ایران به کشورهای عرب حوزه خلیج فارس اطمینان داد که اگر ایران مورد تعرض قرار نگیرد، جمهوری اسلامی هیچ تهدیدی برای آنان نخواهد بود و ایران نه تنها به دنبال گسترش اراضی خود نیست، بلکه می‌کوشد روابطش را با کشورهایی که به انقلاب اسلامی احترام می‌گذارند، تقویت کند.

آیت‌الله خامنه‌ای بعد از ظهر امروز در گفت‌وگویی رادیو و تلویزیونی با اشاره به اینکه پیروزی‌های پایایی ایران در جبهه‌ها بر سرنوشت ما و دولت‌های مترقی منطقه و همچنین ملت‌های مسلمان در سراسر جهان از نظر سیاسی و اقتصادی تأثیرات مهم و تعیین‌کننده‌ای برجای گذاشته است، گفت: «دشمن بزرگ ما، امریکا و وابستگان آن و تمامی مستکبران بزرگ عالم از پیروزی‌های ما نگران هستند.» وی سپس با اعلام اینکه دولت‌های مترقی در منطقه و دوستداران انقلاب اسلامی ایران از این پیروزی‌ها خشنودند، افزود: «برخی از دولت‌ها سعی در کتمان خبر پیروزی‌های ما داشتند ولی پس از عدم توانایی آنان در کتمان اخبار پیروزی‌ها، سعی در تأثیرات منفی در آن داشتند، و می‌خواستند با زدن اتهاماتی به ما، شیرینی این پیروزی را از کام دوستداران دولت جمهوری اسلامی ایران بزدايند؛ ولی دوستان و طرف‌داران انقلاب اسلامی بر اثر پیروزی‌های ما به آینده انقلاب و دولت جمهوری اسلامی و به آینده ترقی‌خواهی در منطقه دلگرم و امیدوار می‌شوند.»

رئیس‌جمهور در ادامه به شکست اجلاس اخیر وزیران عضو شورای همکاری خلیج فارس در کویت اشاره کرد و با تفکیک کشورهای عضو این شورا به دو دسته «واقع‌بین» و «بدخواه»، اختلافات این دو دسته را موجب ناتوانی آنها در اتخاذ سیاست مشترک در قبال ایران دانست. وی افزود: «سران این کشورها باید بدانند اگر کشوری به ایران تعرض نکند، جمهوری اسلامی ایران هیچ‌گونه تهدیدی نسبت به آنان نخواهد داشت.»

آیت‌الله خامنه‌ای با تأکید بر اینکه امریکا از هر وسیله‌ای علیه سرکوب انقلاب اسلامی ایران استفاده می‌کند، اضافه کرد: «به برخی از شیوخ خلیج فارس تلقین شده است که دولت جمهوری اسلامی ایران برای آنان یک خطر محسوب می‌شود و گفته شده است که ایران پس از پیروزی در جنگ تحمیلی

عراق به سراغ این کشورها خواهد آمد. در حالی که این یک تصور باطل است؛ چراکه بالاترین مقامات این کشور از رهبر انقلاب تا مقامات بلندپایه ایرانی بارها این مسئله را که ما خواهان امنیت و آرامش در خلیج فارس و استقرار صلح میان ملت‌های منطقه هستیم، تکرار کرده‌اند.»

وی سپس ادامه داد: «اگر عراق در این جنگ تحمیلی پیروز می‌شد، پس از اندکی کویت و عربستان سعودی و بقیه کشورهای خلیج فارس را مورد تهدید قرار می‌داد و این از سابقه سوء حکام عراق بر کشورهای خلیج فارس نظیر کویت و امارات مشخص است. ... خلیج فارس باید از پیروزی و تسلط عراق بترسد، نه از پیروزی جمهوری اسلامی ایران؛ زیرا ما همواره ثابت کرده‌ایم که تمایل به گسترش اراضی خود نداریم، ولی عراق با تجاوز به جمهوری اسلامی ایران ثابت کرد که خواهان گسترش اراضی خود و تجاوز به کشورهای همسایه است.»

آیت‌الله خامنه‌ای کمک‌های مالی و تسلیحاتی را که تاکنون به عراق شده است، بی‌نتیجه خواند و درباره افزایش اخیر کمک‌های مصر به این کشور نیز گفت: «حکام مصر در این فکرند که به این وسیله بتوانند بار دیگر به دنیای عرب وارد شوند و نفرت موجود میان اعراب را از خود بیرون برند و همچنین مسئله اسرائیل را به فراموشی بسپارند و مسئله‌ای درست کنند که از آنان انتظار مبارزه با اسرائیل سلب شود.» وی سپس تأکید کرد: «شرکت مصر در جنگ با ایران در دنیای عرب و مسلمان هیچ سودی را برای او نخواهد داشت و بی‌شک دیری نخواهد گذشت که مردم مسلمان مصر سؤال خواهند کرد چرا دولت تحمیلی و زورگوی مصر بر گناه سازش خود با اسرائیل گناه دیگری چون جنگ با جمهوری اسلامی را اضافه کرد و این امر عامل فشاری خواهد بود که مردم توسط آن پایه‌های رژیم وابسته مصر را فرو خواهند ریخت.»

رئیس‌جمهور در بخشی دیگر از سخنان خود سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران را مبتنی بر قانون اساسی و اصول اسلامی معرفی کرد و با اعلام اینکه ما با کشورهایی که قصد تعرض ندارند، رابطه خصمانه نداریم، ولی با کشورهایی که قصد تعرض یا سیاست خصمانه علیه ما داشته باشند مانند خود آنها رفتار خواهیم کرد، اظهار داشت: «کشورهایی که با ما خصومت ندارند و خواهان ارتباط دوستانه و برادرانه هستند، ما دست دوستی به سوی آنان دراز می‌کنیم و طبق گفته امام امت ما با هیچ‌یک از کشورها و دولت‌های جهان چه مسلمان و چه غیرمسلمان خصومت نداریم.» وی افزود: «جهت کلی سیاست خارجی جمهوری اسلامی امروز به سوی گسترش و تقویت رابطه با کشورهایی است که به انقلاب اسلامی ایران احترام بگذارند و آن را قبول داشته باشند و مایلیم در این جهت بیشتر حرکت کرده و ارتباطمان را با کشورهای اسلامی تا حد توان گسترش دهیم.»^(۴۵)

امروز علاوه بر اعلام مفاد مصوبه تأمین هزینه‌های بازسازی و نوسازی مناطق جنگ‌زده، هیئت دولت بودجه‌ای را هم برای تأمین نیازهای رفاهی اسیران عراقی اختصاص داد. این مصوبه بازتاب خارجی نیز داشت.

سازمان برنامه‌بودجه امروز مفاد مصوبه هیئت وزیران را در خصوص اختصاص ۵۰ میلیارد ریال برای تأمین هزینه‌های بازسازی و نوسازی مناطق جنگ‌زده و نیز روش تشکیلات اجرایی بازسازی و نوسازی این مناطق اعلام کرد.^(۴۶)

همچنین، در جلسه صبح امروز هیئت دولت به ریاست میرحسین موسوی نخست‌وزیر، پس از بررسی آخرین تحولات جبهه‌های نبرد و پیروزی‌های اخیر رزمندگان، مسائل مهم کشور بررسی شد و مواردی نیز از جمله اختصاص مبلغ ۵۰۰ میلیون ریال برای تأمین نیازهای رفاهی اسیران عراقی به تصویب رسید.^(۴۷)

در این باره، رادیو اسرائیل در اخبار ساعت ۱۹:۰۰ خود گفت: «هیئت دولت ایران امروز ۵۰ میلیون تومان برای تأمین هزینه اسیران جنگ عراق تصویب کرد. بنا بر آماري که ایران منتشر ساخته، تعداد اسیران عراقی در آن کشور بر ۲۰ هزار نفر بالغ می‌شود که حدود نیمی از آنها ظرف چند ماه اخیر به اسارت درآمده‌اند. ۵۰ میلیون تومان بودجه‌ای که امروز تصویب شد برای تأمین هزینه‌های بهداشتی، پوشاک و خوراک اسیران عراقی خواهد بود. موضوع دیدار اسیران دو کشور با خانواده‌های خود که سه ماه پیش مطرح گردید، اکنون کاملاً منتفی شده و ایران و عراق هر یک دیگری را به خنثی کردن این برنامه بشردوستانه متهم می‌سازند.»^(۴۸)

۳۹۵

تولیت آستان قدس رضوی در نامه‌ای به امام خمینی برای بازسازی شهر هویزه کسب تکلیف کرد و ایشان ضمن موافقت با این درخواست، تولیت یادشده را برای بازسازی خرابه‌های برجای‌مانده از جنایات حکومت صدام اولی دانستند.

حجت‌الاسلام‌والمسلمین واعظ طبسی تولیت آستان قدس رضوی، در نامه‌ای به امام خمینی برای بازسازی شهر هویزه کسب تکلیف کرد. در بخشی از این نامه آمده است: «اکنون که بحمدالله و المنة با عنایات الهی و رهنمودهای صائب و شایسته آن پیشوای معظم، بخش مهمی از سرزمین کشور اسلامی ما از لوٹ و وجود متجاوزان صدامی پاک شده، براساس خط مشی کلی و دستورات مؤکدی که ارائه فرموده‌اید وظیفه داریم به بازسازی و عمران شهرهای ویران‌شده بپردازیم و از این میان شهر هویزه از امتیاز ویژه‌ای برخوردار است. هویزه شهر حماسه و خون و ایثار است؛ هویزه مزار شهدای مظلوم است؛ هویزه با حماسه‌آفرینی‌های خود به مقاومت، شجاعت و ایثار معنای دیگر و به حیات و زندگی مفهوم تازه‌ای بخشید. ... آستان قدس رضوی که همیشه کوشش می‌نماید رهنمودها و اوامر آن امام عزیز را از صمیم قلب پذیرا شده و اجرا نماید، در چنین موقعیتی بنا به مسئولیت اسلامی خویش احساس وظیفه می‌کند. لذا ضمن اعلام آمادگی برای ترمیم خرابی‌ها و نوسازی شهر هویزه، از محضر مقدس حضرت عالی برای اقدام به عمران و آبادی آن کسب اجازه می‌نماید...»^(۴۹)

در بخشی از پاسخ امام خمینی به این درخواست نیز آمده است: «اگر هویزه مظلوم با دست جنایتکار صدام، این دشمن سرسخت اسلام و تشیع، به صورت ویرانه‌ای درآمد و آن جایگاه پروانه‌های شمع

ولایت در کشور ثامن‌الائمه - علیه و علی آباءه الصلوات و التحیات - چون جایگاه جغدان گردید و مسلمانان عرب مظلوم آن شهر خون و شهادت از صغیر و کبیر و مرد و زن از آتش بیداد این کافرکیش مدعی دوست عرب، سوخت؛ چه کسی اولی از تولیت آستان مطهر و خدمتگزار مرقد نورانی حضرتش در ترمیم خرابی‌ها و بنای شهر دوستان معظم اوست و کدام مقام والاتر از مقام ولایت آن سرور در نوازش دوستان عزیز او می‌باشد که خیرخواهان و دوستان محترم آن مقام مقدس اقتدا به مولای خود کرده و در راه بازسازی خوزستان و دیگر خرابه‌های یادگار این ابرجنایتکار قرن همت گمارند...»^(۵۰)

۳۹۶

یک هیئت بازرگانی ایران امروز عازم سوریه شد تا توافقنامه اقتصادی دو کشور را اجرایی کند. رادیو اسرائیل این سفر را در چارچوب توافق اخیر دو کشور اعلام کرد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، صبح امروز یک هیئت بازرگانی ایران به منظور بررسی نحوه اجرای پروتکل اقتصادی میان ایران و سوریه، که در اسفندماه گذشته در تهران به امضا رسید، عازم دمشق شد. در این هیئت، نمایندگان از وزارت امور خارجه، مراکز تهیه و توزیع منسوجات، بنگاه‌های دارویی و برخی صنایع دیگر حضور دارند.^(۵۱) رادیو اسرائیل هم با اعلام این خبر افزود: «ایران ماه گذشته موافقت کرد نفت ارزان قیمت در اختیار سوریه قرار دهد و در مقابل منسوجات، فسفات و برخی دیگر از کالاها را دریافت کند. به دنبال این توافق، دولت سوریه عبور نفت عراق از خاک این کشور را قطع کرد.»^(۵۲)

۳۹۷

در پی ادعای دو روزنامه‌نگار امریکایی مبنی بر اینکه جمهوری اسلامی ایران لوازم یدکی تجهیزات نظامی امریکایی خود را از طریق رژیم صهیونیستی تهیه کرده است، یک نشریه لبنانی از قول دولت ایران نوشت این لوازم از منابع دیگر تهیه شده است. رادیو اسرائیل در بخش خبری ساعت ۱۹ امروز خود با اعلام اینکه دو روزنامه‌نگار امریکایی دوباره ادعا کردند که اسرائیل به ایران سلاح‌های نظامی می‌فروشد، گفت: «این دو روزنامه‌نگار در گزارش خود ادعا کرده‌اند که وزارت دفاع امریکا و سازمان مرکزی اطلاعات آن کشور "سیا" از وزارت امور خارجه خواسته‌اند به اسرائیل فشار آورد تا از فروش اسلحه به ایران خودداری ورزد، ولی آقای الکساندر هیگ وزیر امور خارجه با به‌کاربردن چنین فشاری مخالفت می‌کند.» رادیو اسرائیل در پایان این خبر افزود: «این گزارش هنوز از منبع دیگری تأیید نشده است.»^(۵۳) در همین حال، مجله *الکفاح العربی* (چاپ لبنان) در شماره امروز خود نوشته است: «دولت ایران مدارک مربوط به منابعی که از آنها لوازم یدکی هواپیماها و تانک‌های ساخت امریکا خریداری شده است را در اختیار یک پایتخت عربی خواهد گذاشت. این مدارک به‌طور قطع عدم هرگونه تماس از سوی ایران با اسرائیل را ثابت می‌کند.»^(۵۴)

۳۹۸

روزنامه‌های کویت که ظاهراً از اعلام آمادگی مصر برای ارسال تجهیزات نظامی به عراق* بسیار خشنود شده‌اند، این امر را اعلام رسمی مصر برای شرکت در جنگ با ایران تلقی کردند. یک روزنامه سوری این پشتیبانی گسترده را توطئه‌ای نیابتی از طرف امریکا علیه انقلاب اسلامی ایران اعلام کرد و خبرگزاری فرانسه آن را ناشی از نگرانی مصر از پیروزی احتمالی ایران در جنگ دانست. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از کویت، روزنامه‌های امروز این کشور از اعلام رسمی مصر برای شرکت در جنگ علیه ایران خبر دادند. روزنامه *السیاسه* در گزارشی با عنوان "آمادگی مصر برای تجدید مناسبات خود با عراق با شرکت رسمی مصر در جنگ علیه ایران اعلام شد"، نوشت: «روزنامه *الاهرام* [چاپ قاهره] ضمن اعلام کمک‌های نظامی مصر به عراق از تمامی اعراب خواست تا در این جنگ قومی به کمک عراق علیه ایران مبارزه کنند». روزنامه *الانباء* نیز در صفحه اول خود آورده است: «جنگ خلیج [فارس] به زودی با ورود عنصر جدید به نفع عراق شاهد تحولات چشمگیری خواهد بود». روزنامه *الرای العام* هم به نقل از منابع مصری نوشت: «تجهیزات ذخیره ارتش مصر در اختیار عراق قرار می‌گیرد». روزنامه *الوطن* نیز به نقل از منابع وزارت دفاع مصر چنین نقل کرده است: «در حال حاضر طبق دستور دولت مصر نیروهای مسلح و کارخانه‌های اسلحه‌سازی احتیاجات نظامی عراق را در اولویت قرار داده و این تجهیزات از طریق یک پل هوایی از مصر به عراق حمل می‌شود.»^(۵۵)

در همین حال، روزنامه *الثوره* (چاپ دمشق) در سرمقاله امروز خود با عنوان "مبارک و صدام دو مزدور در اجرای یک توطئه" آورده است: «رژیم مبارک با پشتیبانی نامحدود خود از صدام به نیابت از طرف امریکا، توطئه علیه انقلاب ایران را شروع کرده است.»^(۵۶) خبرگزاری فرانسه نیز از قاهره در پایان گزارشی درباره افزایش کمک‌های نظامی مصر به عراق در ماه‌های اخیر، اعلام کرد: «در قاهره گفته می‌شود که حسنی مبارک [رئیس‌جمهور مصر] به خاطر نگرانی از پیروزی‌های ایران در موضع مصر نسبت به جنگ تغییری داده است. مبارک که در داخل با مسئله مسلمانان متعهد روبه‌رو است، اکنون به شدت نگران امنیت کشورهای حوزه خلیج فارس است.»^(۵۷)

۳۹۹

رئیس‌جمهور عراق به از سرگیری روابط مصر با دیگر کشورهای عربی امیدوار شده و وزیر اطلاعات عمان هم معتقد است امت عرب بدون مصر قادر نخواهد بود با خطرهای پیش رو مقابله کند. به نوشته شماره امروز روزنامه *مایو* (چاپ قاهره)، صدام حسین رئیس‌جمهور عراق در دیدار با رئیس‌سندیکای مطبوعاتی مصر در بغداد، گفت: «کمک علنی حسنی مبارک رئیس‌جمهور مصر به عراق در جنگ با ایران امید از سر گرفته شدن و عادی شدن روابط اعراب با مصر را زنده کرده است.»^(۵۸)

* گزارش این خبر در روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱ آمده است.

در همین حال، وزیر اطلاعات و جوانان عمان در مصاحبه‌ای مطبوعاتی که امروز در منامه انتشار یافت، با اعلام اینکه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس به پایان هرچه سریع‌تر جنگ ایران و عراق علاقه‌مند هستند، گفت: «عمان سعی بر اطلاع از نظرات دوستان در چگونگی پایه‌ریزی مبانی و اصول سالم جهت بازگشت مصر به صفوف اعراب و تحقق همبستگی اعراب دارد که بدون آن امت عرب به رویارویی با خطراتی که در پیش رو خواهند داشت، قادر نخواهد بود.»^(۵۹)

۴۰۰

به دنبال اظهارات دو تن از مقامات یوگسلاوی در مورد احتمال تغییر محل برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم‌تعهد، معاون نخست‌وزیر عراق با سفیر یوگسلاوی در بغداد دیدار کرد. خبرگزاری جمهوری اسلامی از بلگراد با اعلام خبر دیدار امروز سفیر یوگسلاوی در بغداد با طارق عزیز معاون نخست‌وزیر عراق، به نقل از خبرگزاری تانیوگ گزارش داد: «به نظر می‌رسد سخن از احتمال تغییر محل کنفرانس سران غیرمتعهد از سوی یوگسلاوی که دارای ۱۱ میلیارد دلار سرمایه و ۲۰ هزار کارگر و متخصص در عراق می‌باشد، باعث دلسردی و نگرانی رژیم صدام نسبت به سیاست آینده یوگسلاوی در قبال پشتیبانی از تشکیل کنفرانس در بغداد شده باشد. اخیراً دو تن از مقامات عالی‌رتبه یوگسلاوی طی مصاحبه‌هایی جداگانه ضمن اعلام حمایت شدید دولت این کشور از برگزاری هفتمین کنفرانس سران کشورهای غیرمتعهد در بغداد، برای اولین بار به احتمال تغییر محل برگزاری کنفرانس اشاره کردند.»^(۶۰)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲

۱. سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: شرح وقایع درگیری با دشمن، ۱۳۶۱/۳/۱ تا ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۲.
۲. سند شماره ۵۰۴۸ پ/ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱ و ۱۳۶۱/۳/۲، نوار شماره ۲۸۶۲)، عبدالله درویشی، صص ۱۲ و ۱۵.
۳. سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶.
۴. سند شماره ۵۰۵۰ پ/ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (گزارش شنود) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲، نوار شماره ۲۹۲۸)، ص ۷؛ و - سند شماره ۷۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه مرکزی سپاه، شماره ۳۷، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۱.
۵. سند شماره ۵۰۵۱ پ/ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲، نوار شماره ۲۹۱۱)، عبدالله درویشی، ص ۱۱؛ و - سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۷.
۶. سند شماره ۵۰۵۴ پ/ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲، نوار شماره ۲۷۹۰)، عبدالله درویشی، ص ۲۴.
۷. سند شماره ۲۹۱۱ پ/ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۴؛ و - سند شماره ۷۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴۱؛ و - سند شماره ۲۹۲۸ پ/ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۰.
۸. سند شماره ۵۰۵۳ پ/ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۷ - ۳۵.
۹. سند شماره ۷۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.
۱۰. سند شماره ۲۹۲۸ پ/ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴ و ۱۵.
۱۱. سند شماره ۲۹۱۱ پ/ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۶ و ۲۲.
۱۲. سند شماره ۲۸۶۲ پ/ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲.

۱۳. سند شماره ۲۸۶۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۵.
۱۴. سند شماره ۲۸۶۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۰.
۱۵. سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴.
۱۶. سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵؛ - سند شماره ۲۹۲۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۹.
۱۷. سند شماره ۲۸۶۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳۰.
۱۸. سند شماره ۲۹۲۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۹ و ۲۰.
۱۹. سند شماره ۲۹۲۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۱ و ۲۷.
۲۰. سند شماره ۲۹۱۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ؛ با فرماندهی قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۹؛ - سند شماره ۳۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ؛ دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۱.
۲۱. سند شماره ۲۹۱۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳۱ و ۳۹؛ - سند شماره ۷۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱؛ - سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴ و ۷.
۲۲. سند شماره ۲۹۲۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۶ و ۲۷.
۲۳. سند شماره ۲۹۱۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴ و ۵.
۲۴. سند شماره ۷۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.
۲۵. سند شماره ۲۹۱۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۴.
۲۶. سند شماره ۳۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۷؛ - سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶.
۲۷. سند شماره ۲۹۲۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱ و ۲.
۲۸. سند شماره ۲۷۹۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴؛ - سرتیپ ۲ مسعود بختیاری، عملیات بیت المقدس، تهران: انتشارات ایران سبز، ۱۳۸۷، ص ۱۵۰؛ و - سند شماره ۵۰۵۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲، نوار شماره ۲۸۹۹)، عبدالله درویشی، ص ۶؛ - سند شماره ۷۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.
۲۹. سند ۱۵۲۶۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزء به جزء قرارگاه کربلا، شماره ۱۰، ۱۳۶۱/۳/۳.
۳۰. سند شماره ۲۹۲۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۳ - ۳۹.
۳۱. سند شماره ۱۵۲۶۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین؛ و - سند شماره ۳۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲.
۳۲. اکبر هاشمی رفسنجانی، *پس از بحران* (کارنامه و خاطرات ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، صص ۸۸ - ۸۷.
۳۳. *روزنامه اطلاعات*، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۳.
۳۴. سند شماره ۳۱۵۴۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: رکن ۲ تیپ ۱ زرهی لشکر ۸۱ کرمانشاه به فرماندهی سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۳/۷.
۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، *نشریه گزارش‌های ویژه*، شماره ۶۴، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۳۰، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲.
۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، *نشریه خبرها و گزارش‌ها* (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، صص ۲۳ و ۲۴، به نقل از خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۲.
۳۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، *بولتن رادیوهای بیگانه*، ص ۹، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۲.
۳۸. همان، صص ۶ و ۷، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۲.
۳۹. همان، ص ۳، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۲.
۴۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، *نشریه گزارش‌های ویژه*، شماره ۶۵، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۶، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲.
۴۱. سند شماره ۳۵۷۶۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سپاه پاسداران پیرانشهر (عملیات) به فرماندهی و طرح برنامه‌ریزی منطقه ۵، ۱۳۶۱/۳/۳۳، و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، *نشریه گزارش‌های ویژه*، شماره ۶۶، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۸، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳.
۴۲. *روزنامه اطلاعات*، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۳.
۴۳. سند شماره ۵۷۷۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات منطقه ۸ سپاه (اهواز) به اطلاعات مرکز، ۱۳۶۱/۳/۲.
۴۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، *نشریه گزارش‌های ویژه*، شماره ۶۶، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۷، قم - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲.
۴۵. *روزنامه اطلاعات*، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۲.
۴۶. همان، ص ۱۵.
۴۷. *روزنامه کیهان*، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۱۳.
۴۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، *بولتن رادیوهای بیگانه*، ص ۱۰، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۲.
۴۹. *روزنامه اطلاعات*، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۲.
۵۰. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ره)، *صحیفه امام* (مجموعه آثار امام خمینی^(ره))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ره)، ص ۲۵۶.

۵۱. (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۹، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۲، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲.
 ۵۷. همان، ص ۱۳، قاهره - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۲.
 ۵۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۶، ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۱۲ و ۱۳، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳.
 ۵۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۵، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۲۰، به نقل از رادیو قطر، ۱۳۶۱/۳/۲.
 ۶۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۶، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۲۶، بلگراد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳.

۵۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۱۱، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲.
 ۵۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۱۱، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۲.
 ۵۳. همان، صص ۹ و ۱۰.
 ۵۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۲، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۶، ۱۳۶۱/۳/۸.
 ۵۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۵، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۲، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲.
 ۵۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها